

Apgialėtina, kai televizija stengiasi įtikti žiūrovui

Švenčiame Velykas ir jas pasitinkame puošdami namus, margindami kiaušinius, o dažnas ir svarstydamas, ką pasižiūrėti per televizorių. Ar televizija ir šventės tikrai neatskiriamos, „TV publika“ paklausė mitologo, religijotyryninko, humanitarinių mokslų daktaro Dainiaus Razausko.

Ar televizoriaus žiūrėjimas per Velykas neišstumia kitų tradicijų ir pats netampa tradicija? Galbūt per šventės televizijos žiūrime per daug?

Manau, kad visada televizorių žiūrėjome per daug. Pamenu, kai buvau vaikas, kaimynai įsigijo televizorių. Kartu su tėvais eidavome pas juos į svečius vakarieniauti ir jo pasižiūrėti. Tada tai buvo naujiena ir didelė retenybė. Kai televizorius žmonių namuose tapo nebe retenybe, televizijos pasidarė per daug. Tačiau kalti ne daiktai: žmogus visada arba plaukia pasroviui, arba imasi susitelkti ir išsilaisvinti, gyventi savo galva ir savo širdimi. Tai lemia dėmesys, ar žmogus valdo savo dėmesį. Dėmesys turi savo dėsnius, ir visiškai jo valdyti negali niekas. Tačiau dėmesį galima nukreipti taip, kad žmogus sugrįžtų į save, tarsi „nusikrapštytų“ save, ištiškusį ant išorės „sienos“, ir taip atgautų savo gyvenimą. Žinoma, kuo daugiau pagundų ir vylių, patraukiančių ir atitraukiančių dėmesį, tuo didesnio susitelkimo reikia išsilaisvinimui. Nuobodžios televizijos privalumas yra kaip tik tas, kad nuo jos lengviau išsilaisvinti. Šiaip jau televizija – tai viena iš žmonių tarpusavio bendravimo priemonių. O žmogus žmogui gali būti ir išganymas, stebuklas, tauriausia ir gražiausia, ką tik čia galima rasti, bet gali būti ir nuobodybė, tamsa, kančia ir didžiausia nelaimė. Tai priklauso nuo žmogaus, nuo jo sielos. Manau, televizija būtų labai svarbus reiškinys, jeigu per ją reikštųsi tauriausias žmogiškumas. (Tik nereikia jo painioti su netikru „dvasingumu“, tesugebančiu pamokslauti, rypuoti ir veblenti.) Deja, televizija linkusi piktnaudžiauti žemiausiais žmogui būdingais dalykais, todėl ji atitinkamai ir veikia.

Vis tik per Velykas daugelis jungs televizorių, puoš namus ir dažys kiaušinius. Ar ne per daug dėmesio skiriame formai ir pamirštame turinį. Juk šventės prasmė slypi visai ne namų puošyboje ar kiaušinių dažyme. Galbūt tik imituojame tradicijas?

Manau, imitavimas tiesiogiai veda į nuobodulį, yra viena iš jo priežasčių. Tik pradėk ką nors imituoti, ir iš karto visiems darysis nuobodu. Velykos ir kitos šventės – ne išimtis. Kad švęstų šventę, išgyventų šventumą, reikalingas susitelkimas, dėmesys, kurį paprastai mes iššvaistome į kairę ir dešinę. Pirmiausia reikia susitelkti. Tai visai nereikia suraukti antakius, suspausti lūpas, nuo visko pasitraukti. Iš tikrųjų susitelkti reiškia labiau gyventi, būti gyvesniam, sugrįžti į savo gyvenimo vidurį, savo pasaulio vidurį, net vidur įprasto šurmulio. Tada viskas apsverčia, ir jėgos irma tekėti kitaip, tarsi prieš srovę, iš apačios į viršų. Šventė – puiki dingstis liautis plaukus pasroviui. Tegu parduotuvėse daug pigių nereikalingų blizgučių, bet niekas juk neverčia jų pirkti. Susitelkus ir atsimerkus galima išvysti tai, kas tikrai verta ir brangu – ne kišenei, o širdžiai. Toks pat santykis turėtų būti ir su televizoriumi. Aš pats televizoriaus jau kuris laikas nebeturiu, bet iš tų laikų, kai jį žiūrėdavau, prisimenu apmaudą ir nuovargį dėl užsimiršimo ir prarasto laiko, lyg būtum suvedžiotas ir apiplėštas.

Kodėl atsisakėte televizoriaus?

Tiesą sakant, niekada nebuvau didelis jos žiūrovas. Televizorių laikiau virtuvėje ir įsijungdavau gamindamas vakarienę. Kai nebeliko analoginės televizijos, pradžioj dar ketinau įsigyti naują televizorių, bet kai išsiaiškinau, kad bangomis kokybišką signalą pagauti keblu, kad kokybę gali užtikrinti tik kabelinė televizija, suvokiau tai kaip bjaurią klastą, diversiją, ir apėmė pasišlykštėjimas televizija apskritai. O dar kai sužinojau, kad rytiniai ir pietiniai Lietuvos pakraščiai lietuviškos televizijos išvis nebemato, tik baltarusišką, rusišką ir lenkišką, supratau, kad analoginės televizijos atjungimas buvo savotiška diversija prieš Lietuvą, viena iš hibridinio karo apraiškų. Visas Lietuvos pakraštys paverstas rusiškos, baltarusiškos ir lenkiškos propagandos grobiu. Nuo tada televizija man sukelia išdavystės jausmą...

Vis tik, kokias laidas žiūrėdavote, kai dar turėjote televizorių?

Kai įjungti televizorių, vis tiek ką nors pažiūrėsi. Gal pastebėjote, kad akys visuomet savaime krypta į šviesos šaltinį, į mirgesį. Tad jei tik kas patalpoje mirga, tai akys jau ir ten. O įdomiausias laidos būdavo žurnalistiniai tyrimai. Kartais koks nors filmas. Dabar vieną kitą filmą pasižiūriu per „kompą“, vieną kitą laidą paklausau per radiją – žiūrėdamas į medį pro langą arba į žvakę ant palangės. O dažnai ir radiją išjungiu, ir tada klausau minčių.

Ką per šventes turėtų rodyti televizija, kad būtų verta ją įsijungti? Galbūt laidas apie gyvas ir pamirštas lietuviškas Vėlykų tradicijas?

Pasak priežodžio, ką išmoksi, ant pečių nenešiosi. Žinojimas atveria erdvę. Nežinantis žmogus neturi pasirinkimo, išvis negyvena tikrovėje. Trumpai tariant, svarbiausia, ką žmogus gali perduoti žmogui, yra žinojimas ir pažinimas. Televizija pasiekia daugelio galvas ir širdis, tad jos vaidmuo būtų itin reikšmingas, jeigu ji skleistų žinojimą ir tiesą, o ne stengtųsi įtikinti žiūrovui. Sakydamas „tiesą“, turiu omenyje ne vieną ar kitą teiginį, bet atsivirą, budrią sąmonę, sąmoningumą, kuriam nėra ribų augti, jei tik žmogus ne vaidina ir apsimitinėja prieš kitus, siekdamas naudos, o iš tikrųjų bando atsimerkti ir pažinti tikrovę tokią, kokia ji yra, visomis jos apraiškomis ir visais atžvilgiais. Todėl kiekviena laida, žadinanti pažinimą ir skleidžianti žinojimą, yra šviesa, ne tik patraukianti akis mirgesiu, bet iš esmės praturtinanti žmogaus būtį. Apgialėtina, kai televizija stengiasi įtikinti žiūrovui, nors aišku, kad nėra nieko nuobodesnio už tą, kuris nori įtikinti. Tik įsivaizduokite, kad prieš jus kas nors staiposi kraiposi vien norėdamas jums įtikinti ir tuo pelnyti dėmesį! Vos tik tai pajunti, ne šleikštulys suima. Tokiu atveju televizija tai ir teskleidžia – tuštybę ir nuobodulį. Betgi tai supratus, atsiranda viltis atsipeikėti ir imtis rengti tokias laidas, dėl kurių net aš vėl nusipirkčiau televizorių... O tada tegu jos ne tik pasiekia visus Lietuvos pakraščius, bet ir skleidžia gyvą lietuvišką dvasią toli į visas šalis!